

Inför ”Vita jobb”-krav i upphandlingspolicyn

Varje år köper Värmdö kommun varor och tjänster till ett värde av omkring en miljard kronor, varav en stor andel utgörs av upphandlade inköp. I februari 2014 beslutade kommunfullmäktige om en ny policy för upphandlingar. I policyn togs beslut om särskilda kriterier för miljö-, klimat-, sociala och etiska hänsyn. Men den saknar en del tydliga och enkla åtgärder för att motverka svartjobb, fusk och undermåliga arbetsvillkor bland Värmdö kommuns entreprenörer.

Offentliga upphandlingars inbyggda krav på lägsta möjliga pris, riskerar att bli en stark motor för svart verksamhet. Det finns exempel på hur kommunala uppdrag gått till entreprenörer som anlitat utländska byggarbetare för 35 kronor i timmen i lön – en femtedel av den kollektivavtalade lönen – och lät dem sova i tältsängar i arbetsbodas. Andra exempel är ekobrott, vanvård hos hemtjänstföretag, svartjobb, fusk med arbetade timmar, bristande hygien bland städentreprenörer, och pressade och otrygga anställningsförhållanden.

EU-lagstiftningen ger inga möjligheter att ställa krav på att entreprenörer ska ha tecknat svenska kollektivavtal. Men det går att kräva att anbudsgivarna ska erbjuda sina anställda kollektivavtalsenliga villkor vad gäller avtalets lägstalön, övriga ersättningar och arbetstider.

Det går också att ställa krav på att låta huvudentreprenören tvingas ta ansvar för att eventuella underleverantörer följer regler och lagar. Uppföljning kan ske genom kontroller då alla relevanta handlingar för både huvudentreprenören och eventuella underentreprenörer måste kunna visas upp. Om reglerna bryts kan avtalet sägas upp och eventuellt skadestånd krävas. Några sådana krav ställs inte i dag.

Det finns en särskild modell för att stärka och utveckla dessa delar av vår upphandlingspolicy. Den kallas ”Vita jobb” och har tagits fram av en jurist tillsammans med flera LO-fackförbund.¹ I Vita jobb-modellen har fackförbunden fått rollen att vara kontrollinstans. Det ser inte vi socialdemokrater i Värmdö som ett krav för genomförande. Det mest angelägna är att vi följer upp de krav vi har ställt. Då är fackförbunden en tänkbar resurs som inte tar kommunens ekonomi i lika stort anspråk.

¹ http://www.lo.se/start/solidarisk_lonepolitik/social_offentlig_upphandling/vita_jobb_i_praktiken

Arbetsgivarorganisationen Almega ser i huvudsak positivt på Vita jobb. I dag bojkottar faktiskt en majoritet av Almegas medlemsföretag offentliga upphandlingar, enligt Dagens Nyheter. Drygt hälften av tjänsteentreprenörerna avstår från att delta, och ytterligare en tredjedel deltar bara i liten omfattning. Orsaken är just att kommunala upphandlingar normalt helt fokuserar på pris och saknar krav på kvalitet och arbetsmiljö. Det tycker vi är olyckligt eftersom det utesluter många svenska företag som har höga krav på leveranskvalitet och stor respekt för kollektivavtalens betydelse för de anställda; precis som anställda inte har jobb utan företag, har företag ingen verksamhet och lönsamhet utan anställda.

Vi socialdemokrater är fullt medvetna om att ett införande av Vita jobb-modellen i Värmdö, kommer att resultera i något ökade kostnader. Men vi menar att det måste vara värt det, för jobbens och kvalitetens skull. Systemet ger fler möjligheter för seriösa leverantörer och entreprenörer att lämna anbud. Vi får högre kvalitet i leveransen, vilket gynnar medborgarna. Och de anställda i företagen är garanterade kollektivavtalsenliga villkor, vilket till exempel handlar om lägsta lön, försäkringar och pensioner

Därför yrkar vi:

- att fullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att komplettera upphandlingspolicyn med Vita jobb-modellen, som vilar på fyra grundpelare:
 - o Företagen måste erbjuda sina anställda kollektivavtalsenliga villkor utifrån de begränsningar som Lavallagen anger.
 - o Underentreprenörer omfattas av samma regler och att huvudentreprenören ansvarar för att underentreprenörer följer dem.
 - o Uppenbara brott mot reglerna leder till uppsägning av avtalet samt eventuellt skadeståndsanspråk.
 - o Företaget förbinder sig att visa relevanta handlingar för de kontrollanter som kommunen väljer att anlita. Även underentreprenörer kan kontrolleras.

Mikael Lindström

Annika Andersson Ribbing

Karin Aaseby

Cecilia Ramning

Anton Nilsson

Johnny Tedenfors

Henrik Paulsen